3850

Hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 1 juli 1954

De afgelopen week kwam het antwoord van Luar Negeri op dezerzijdse nota van 8 April jl. inzake de Schmidtaffaire in mijn bezit. Naast de mededeling, dat verlening van consulaire bijstand aan de Nederlandse arrestanten was toegestaan, uitte genoemd ministerie zijn verwondering over de in bovenaangehaalde nota opgenomen verwijzing naar het door Antara op 22 Maart jl. gepubliceerde bericht omtrent moeilijkheden, welke de Indonesische politie bij het gehouden vooronderzoek ondervond, welk bericht 'geen enkele reële basis zou hebben en welke aanhaling de gevoelens van de Indonesische regering, alsmede van haar betrokken apparaten derhalve enigszins heeft gekwetst'.

Inmiddels bereikten mij in dezelfde periode verscheidene berichten, welke niet slechts wezen op een veel groter aantal mishandelingen dan mij aanvankelijk ter kennis was gekomen, doch tevens meer licht wierpen op de ontoelaatbare methoden, waartoe de Indonesische politie haar toevlucht blijkt te hebben genomen, teneinde een aantal arrestanten tot vooraf gereed gemaakte bekentenissen of verklaringen te dwingen.

Zo werd van de echtgenote van één van de alhier aangehouden arrestanten vernomen, dat deze haar tijdens een toegestane ontmoeting in een onbewaakt moment had weten mede te delen, dat men hem begin Mei jl. onder bedreiging met een revolver gedwongen had tot ondertekening van een schriftelijke verklaring, dat hij zekere Tomasowa, welke persoon in 1949 te Subang onder zijn bevelen als informant bij de Zeven December Divisie werkzaam was geweest, in het jaar 1950 opdracht had verstrekt tot het uitzoeken van de legering van de TNI-onderdelen met hun bewapening in Bandung, welke berichten zouden worden doorgegeven aan Westerling, die daardoor zijn aanval op Bandung heeft kunnen doen.

Deze arrestant was voorts bedreigd met overbrenging voor onbepaalde tijd naar Nusakembangan, indien hij het hem ten laste gelegde niet wilde bekennen.

Voorts deelde de inmiddels vrijgelaten Mevrouw Davids-de Quack uit Bogor de wnd. Commissaris te Bandung strikt vertrouwelijk mede, dat zij gedurende haar aanhouding te Bandung van verscheidene Nederlandse medearrestanten berichten had vernomen omtrent mishandelingen, welke zij vrijwel allen hadden ondergaan tijdens de eerste weken van hun gevangenschap aldaar. Daarbij beperkte de politie zich niet tot slaan en schoppen van verdachten, doch ging zij er zelfs toe over sommigen hunner langdurig met het hoofd onder water te houden, teneinde hen aldus tot bekennen van de hun ten laste gelegde contacten met illegale elementen te brengen.

Ook maakte de arrestant Kerseboom tijdens het hem op 29 Juni jl. gebrachte bezoek door een van mijn medewerkers in bijzijn van de Chef der Politie te Bogor bij herhaling melding van pogingen van de Bandungse politie om door 'beuken' aan de arrestanten van valse bekentenissen te ontlokken, waarbij tevens bedekte bedreigingen waren geuit omtrent het lot van de familieleden dezer arrestanten.

Tevens beschik ik sinds kort over een uitvoerig mij langs clandestiene weg toegezonden memorandum van de arrestant, bedoeld in de derde alinea dezes, aan wiens betrouwbaarheid niet behoeft te worden getwijfeld. Blijkens dit geschrift zou reeds in November 1953 een aantal met name genoemde Indische Nederlanders (vrijwel zonder uitzondering Warga Negara's) door de DPKN zijn gearresteerd. Deze arrestanten werd geprest tot het noemen van namen van Nederlanders, die zich aan illegale acties zouden hebben schuldig gemaakt. Onder deze opgevatte personen zou zich de Nederlander Baden hebben bevonden, omtrent wiens verdachte rol reeds bij vorige rapportage melding werd gemaakt. Toen voldoende bezwarend materiaal op deze wijze was

Kenmerk: Van Bylandt 194.
©BuZa, archief BZ, ingekomen codetel. Djakarta 1954
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/19299

bijeengebracht ging de politie over tot arrestatie van Schmidt, Doornik, Mollema en de overige nog aangehouden Nederlanders.

De bij mijn 130 gerapporteerde uitlating van Effendi, welke op 24 dezer tegenover mijnzelfde medewerker door hem werd herhaald, dat aan de Djaksa zou worden overgelaten, wie van de arrestanten als kroongetuigen zouden optreden, krijgt in het licht van het voorgaande wel bijzondere betekenis. De te Djakarta in strenge afzondering gehouden hoofdpersonen Schmidt, Mollema, Doornik en Jungschläger zijn, voor zover bekend, niet tot bekentenissen gedwongen; zulks is ook niet noodzakelijk, nu de staatspolitie reeds tegen deze verdachten de nodige bezwarende getuigenissen op in het voorgaande omschreven wijze heeft weten bijeen te brengen.

Ik laat hieronder een samenvatting volgen van hetgeen mij terzake is medegedeeld. Hoewel uiteraard de onderstaande feiten niet kunnen worden bewezen met publiceerbare documenten, kan wel met grote mate van zekerheid worden aangenomen, dat:

a. Kain, Rath, Hoffman, Dowit, Pootger en Lapre bij herhaling zijn geslagen en mishandeld.
b. De Braal zowel op de rug als in het gezicht bij herhaling is geslagen.
c. Wiersma door toegebrachte trappen verwondingen aan beide benen opliep.
d. Barkey tot twee maal toe bewusteloos is geslagen.
e. Kolk, die, niettegenstaande deze nog niet lang geleden een zware maagoperatie had ondergaan, met een stuk hout ernstig werd mishandeld.
f. Mr. Michael zowel slagen in het gezicht ontving, waardoor zijn bril defect raakte, als in de schaamstreek geschopt werd, welke arrestant tenslotte zijn geslachtsdeel op tafel moest leggen, waarop hem zodanige slagen werden toegebracht, dat dientengevolge bloedverlies optrad.
g. Benenati met een bajonet tot bewusteloosheid is geslagen en eveneens tot half verdrinkens toe in de bovenvermelde vijver met het hoofd onder water is gehouden.
h. De Mey van Gerwen zowel herhaalde malen met een bajonet op het hoofd is geslagen, waarna deze arrestant tenslotte bloedend ineenzeeg, doch tevens - teneinde hem tot het afleggen van een bekentenis te krijgen - langdurig werd ondergedompeld in de vijver, gelegen voor de woning van het Hoofd van de DPKN, de heer Enoch Danubrata, aan de weg van Bandung naar Lembang.

Naar aanleiding van deze berichten heb ik een bespreking belegd met de advocaat Bouman en enige van mijn naaste medewerkers.

Nu bleek daarbij, dat onze rechtsgeleerde raadsman zich ernstig ongerust maakte, dat de toeleg bestaat de meest belangrijke personen in een geruchtmakend proces tot zware gevangenisstraffen te veroordelen, waarbij dan de onder pressie verkregen verklaringen van een aantal kroongetuigen het voornaamste bewijsmaterial zouden vormen.

Hij achtte het daarom in het belang zijner cliënten dat nog <u>vóór</u> zulk een proces begint de toeleg zou worden aan de kaak gesteld door publicatie in de Nederlandse dagbladen van de mishandelingen. De verklaringen van de kroongetuigen zouden op die wijze door de verdediger kunnen worden aangevallen, gezien de notoire pressie waaronder zij zijn gegeven.

Het risico dat een dergelijke publicatie ernstige gevolgen voor betrokkenen zou kunnen hebben, achtte de heer Bouman gering en als verdediger was hij bereid dit te aanvaarden. Ik ben er mij evenwel van bewust, dat voortijdige publicatie het gevaar inhoudt, dat van de zijde van de staatspolitie alsdan getracht zal worden de openbare behandeling van de onderwerpelijke zaak ter voorkoming van gezichtsverlies zo lang mogelijk uit te stellen.

In verband hiermede heb ik mij beraden of, alvorens eventueel tot publicatie wordt overgegaan, ons nog andere middelen ten dienste staan, teneinde te bereiken dat het recht op behoorlijke wijze zijn loop zal nemen. Daarbij kwam ik tot de navolgende voorlopige conclusies:

1. Interventie bij Sukamto, Hoofd Staatspolitie, schijnt nutteloos, aangezien te verwachten is, dat deze zijn ondergeschikten zal dekken. In dit verband verwijs ik naar mijn telegram nr. 176 waarin de strijd tussen hem en de Procureur-Generaal wordt vermeld.

2. Vice-President Hatta beschikt naar mijn mening op dit ogenblik niet over zodanig groot gezag om een behoorlijke oplossing aan de regering te kunnen opleggen, zodat ook van stappen bij deze autoriteit naar het voorkomt geen resultaat valt te verwachten.
3. Van een interventie bij de Premier, onder wie Sukamto ressorteert, verwacht ik evenmin, dat dit tot een onpartijdige behandeling voor de rechter zal kunnen leiden. Dit zou immers betekenen publieke erkenning van de fouten van de politie.
4. Ik heb echter overwogen, of met enige kans op succes bij Ali zou kunnen worden aangedrongen op geruisloze liquidatie van deze affaire door de betrokken arrestanten in de gelegenheid te stellen naar Nederland te vertrekken. Ik zou daarbij de Premier kunnen wijzen op de ongewenste gevolgen ener publicatie onzerzijds van hetgeen ons thans reeds bekend is geworden omtrent de achtergrond van deze affaire, waarbij arrestanten van wie onder lijfsdwang bezwarende verklaringen ten aanzien van mede-arrestanten zijn verkregen, straks als kroongetuigen zullen optreden. Ik acht het niet geheel uitgesloten, dat ter voorkoming van ernstig gezichtsverlies de Indonesische regering aan geruisloze liquidatie voorkeur zou geven boven trotsering van de gevolgen van publieke openlegging van de Indonesische politie-methoden, welke ook in het buitenland aandacht zou trekken. Weliswaar zou dit ook betekenen een - zij het minder opvallende - desavouering van de politie en een politiek uiterst moeilijk op te brengen erkenning, dat er geen koloniaal complot heeft bestaan, dat de veiligheid van Indonesië heeft belaagd. Hierbij is nog te bedenken dat wel niet zal kunnen worden verwacht, dat indien de betrokkenen arrestanten eenmaal in Nederland zijn, zij geen onthullingen zullen doen omtrent de behandeling, welke zij aanvankelijk na hun arrestaties hier te lande moesten ondergaan.

Afgezien van hetgeen in het belang van de gearresteerde Nederlanders kan worden gedaan, moet ook de vraag beantwoord worden welke reactie de Nederlandse regering dient te geven op de thans bekend geworden nieuwe feiten.

Er kan op gerekend worden, dat Mr. Bouman geen uitvoering zal geven aan zijn voornemen om publicatie van de mishandelingen te bevorderen, voordat U.E. ruimschoots de gelegenheid hebt gehad zich te beraden en mij instructies te zenden. Maar wel moet met de mogelijkheid rekening worden gehouden, dat langs andere weg een en ander in Nederland bekend wordt.

Een protest zal bezwaarlijk achterwege kunnen blijven, waarbij zou kunnen worden volstaan met vermelding van alle ons tot nu toe bekend geworden gegevens omtrent mishandelingen, alsmede een in voorzichtige bewoordingen gestelde conclusie onzerzijds omtrent de twijfelachtige opzet van deze affaire. De nota van Luar Negeri van 12 Juni jl. biedt daartoe een gunstig aangrijpingspunt. In afwachting van de eventuele uitwerking van een beroep op geruisloze liquidatie van deze affaire ware in deze nota nog geen verzoek tot onmiddellijke invrijheidsstelling op te nemen.

Uiteraard zou het bekend worden van deze materie een heftige schok veroorzaken zowel in het Nederlandse Parlement als in de Nederlandse publieke opinie, een schok die zijn weerslag op de Uniebesprekingen niet zou missen. Voorzichtige behandeling is dus wel zaak.

Ik heb nog een ogenblik gedacht aan de mogelijkheid dat als dreigement zou kunnen worden gebruikt om iets gedaan te krijgen een mogelijk beroep van de Nederlandse regering op de Conventie van de Rechten van den Mens voor een UN-forum.

Gaarne verneem ik of zodanig beroep door U.E. mogelijk en opportuun wordt geacht.

Ik zie gaarne Uwe instructies tegemoet.